

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

УДК 338.4:339.5

М. Є. Адамів, Я. Ю. Петрова
Національний університет «Львівська політехніка»

РОЗВИТОК ЕКСПОРТУ НАУКОМІСТКИХ ПОСЛУГ ЯК КАТАЛІЗАТОР ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

doi

© Адамів М. Є., Петрова Я. Ю., 2022

Обґрунтовано актуальність розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності. Розглянуто та проаналізовано сутність і структуру наукомістких послуг та наукомістких бізнес-послуг. Уточнено сутність поняття «наукомісткі послуги». На підставі отриманих результатів дослідження побудовано порівнювальну модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності. В межах підготовленої моделі обґрунтовано пріоритетні цілі, стейкхолдерів та напрями розвитку експорту наукомістких послуг, а також вплив таких операцій на макро-, мезо-, мікрорівні національної економіки.

Ключові слова: наукомісткі послуги, наукомісткі бізнес-послуги, експорт, модель, цілі, стейкхолдери, інструменти, вплив, рівні, каталізатор, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми

Сьогодні домінуючою тенденцією розвитку світової економіки є переорієнтація національних економік з індустріального типу на економіки, що ґрунтуються на знаннях. На сьогодні у країнах з розвинутою економікою понад 70 % валового внутрішнього продукту (ВВП) припадає на сферу послуг. При цьому, сучасні тенденції розвитку сектору послуг репрезентують стрімке зростання обсягів саме наукомістких послуг [1]. Адже одним із ключових каталізаторів інноваційної діяльності є послуги, які ґрунтуються на знаннях висококваліфікованих фахівців та дають змогу поєднати виробничі процеси, наукову діяльність та потреби споживачів. Варто також зазначити, що на державному рівні одним із пріоритетних завдань України визначено формування інноваційної експортно-орієнтованої економіки.

З огляду на усе вищевикладене, а також глобальні тенденції розвитку світової економіки і визначені державою стратегічні вектори розвитку національної економіки виникає необхідність у формуванні та використанні інструментів стимулювання експорту наукомістких послуг вітчизняними суб'єктами господарювання задля активізації інноваційної діяльності.

Актуальність дослідження

На сучасному етапі сектор наукомістких послуг є одним із ключових рушіїв світової економіки, заснованої на знаннях. У більшості країн світу на такі послуги припадає понад дві третини ВВП. Варто зазначити, що сфера послуг сьогодні відповідає за зайнятість понад 80 % працівників, значна частка яких припадає саме на наукомісткі послуги. Наукомісткі послуги охоплюють широкий спектр ринкових, фінансових, високотехнологічних, соціальних та інших послуг, які ґрунтуються на знаннях та досвіді висококваліфікованих фахівців. Цей вид послуг виступає каталізатором інно-

ваційної діяльності організацій на засадах органічного поєднання виробничих процесів, науково-дослідної діяльності та потреб споживачів [1].

Слід зазначити, що Україна володіє потужним інтелектуальним потенціалом за рівнем компетентностей випускників закладів вищої освіти та кваліфікації фахівців суб'єктів господарювання, який здатен забезпечувати створення та надання широкого спектру висококваліфікованих наукомістких послуг для подальшої активізації інноваційної діяльності. Однак, як свідчить практика, на різних рівнях національної економіки існує чимало проблем, які перешкоджають експорту наукомістких послуг.

Таким чином, на сьогодні актуальним завданням є розроблення дієвих інструментів розвитку експорту наукомістких послуг задля активізації інноваційної діяльності та прогресивного розвитку національної економіки на мега-, мезо-, мікрорівнях.

Формулювання мети статті

Метою статті є побудова моделі розвитку експорту наукомістких послуг на засадах ідентифікування та обґрунтування різнорівневих інструментів сприяння експортним операціям у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На фоні держав з розвинутою економікою в Україні простежуються подібні тенденції щодо динамічного зростання сектору наукомістких послуг. Це обґрунтовується тим, що наша держава має вагомий кадровий потенціал за рівнем компетентностей випускників закладів вищої освіти та кваліфікації фахівців суб'єктів господарювання. Так, згідно з останніми даними Індексу Глобальної конкурентоспроможності у 2019 р. Україна посіла 44 місце серед 141 держави за критерієм «Вміння» та зокрема 54 місце за рівнем умінь випускників і 65 місце за якістю професійної підготовки [2]. Відповідно до Індексу соціального прогресу у 2020 р. наша держава зайняла 32 місце за рівнем доступу до вищої освіти та 43 місце за рейтинговістю закладів вищої освіти серед 163 досліджуваних країн [3]. Тоді, як за даними Індексу процвітання держав у 2020 р. Україна опинилась на 38 місці за рівнем освіти з-поміж 167 країн світу [4]. Усе викладене вище підтверджує наявність у нашій державі вагомого інтелектуального потенціалу, який здатен забезпечувати створення та надання широкого спектру наукомістких послуг для подальшої активізації інноваційної діяльності.

На жаль, на сьогодні значення платіжного балансу України відображає від'ємне значення, що вказує на недостатній рівень розвитку експортної діяльності. Як свідчить міжнародний досвід, активізація експорту наукомістких послуг не лише допоможе нашій країні змінити значення платіжного балансу на позитивний рівень, але й забезпечити зростання національної економіки та зміцнення позицій на міжнародних ринках [1].

Актуальність зростання сектору наукомістких послуг підтверджена й на рівні міжнародних організацій. Так, фахівці Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) реалізують масштабний проєкт щодо розвитку та підтримання національних інноваційних систем. Означений проєкт досліджує цінність наукомістких послуг у сприянні зростанню інноваційного потенціалу в організаціях-одержувачах, зосереджуючи увагу не на галузях сфери послуг як таких, а на ролі наукомістких послуг як носіїв та джерел знань, які впливають на результативність окремих організацій, ланцюги створення вартості та кластери в різних галузях [5].

На сучасному етапі поняття «інновації», «інноваційний продукт», «інноваційна послуга», «інноваційна діяльність» є доволі поширеними у науковій літературі. При цьому, поняття «наукомісткі послуги» не знайшло вичерпного відображення у існуючих джерелах. Таким чином, виникає необхідність у встановленні уніфікованого бачення сутності поняття «наукомісткі послуги».

Варто зауважити, що на сьогодні сектор наукомістких послуг перебуває на етапі розвитку у світовій та вітчизняній науці, а тому науковцями не присвячено належної уваги дослідженню цього поняття.

Так, одне із визначень наукомістких послуг (knowledge-intensive services) можемо знайти під авторством Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка розглядає їх як різноманітні дослідження та розробки (НДДКР), управління людськими ресурсами та службами зайнятості, управлінські консультації, юридичні послуги (зокрема ті, що стосуються прав інтелектуальної власності), інформаційні та комунікаційні послуги, бухгалтерський облік, фінансові та маркетингові послуги [5].

Згідно із визначенням Статистичного Офісу Європейської Комісії діяльність організації вважається наукомісткою, якщо частка працівників із вищою освітою становить не менше 33 % у загальній структурі персоналу [6].

Статистичний Офіс Європейської Комісії до переліку наукомістких послуг включає такі [6]:

- наукомісткі ринкові послуги (за винятком фінансового посередництва та високотехнологічних послуг): водний транспорт; повітряний транспорт; операції з нерухомістю; оренда машин та устаткування без оператора, а також предметів особистого та домашнього вжитку; інша підприємницька діяльність;

- наукомісткі фінансові послуги (фінансове посередництво, крім страхування та пенсійного фінансування; страхування та пенсійне фінансування, крім обов'язкового соціального страхування);

- наукомісткі високотехнологічні послуги (комп'ютерна та супутня діяльність; дослідження та розробки);

- інші наукомісткі послуги (освіта; охорона здоров'я та соціальна робота; рекреаційні, культурні та спортивні заходи);

- допоміжна діяльність у сфері фінансового посередництва.

Грунтуючись на основі формальних статистичних класифікацій, багато вчених застосовують їх у своїх дослідженнях. Згідно з В. Балаж, типовими прикладами наукомістких бізнес-послуг є [7]: бухгалтерський облік, управлінський консалтинг, технічний інжиніринг, науково-дослідна діяльність, дизайн, послуги, пов'язані з комп'ютерними та інформаційними технологіями, а також фінансові послуги.

Проаналізувавши усе вищевикладене, можна простежити, що трактування сутності наукомістких послуг швидше нагадують класифікацію, аніж визначення поняття. Варто також зазначити, що у літературних джерелах можна зустріти й тлумачення наукомістких бізнес-послуг.

Наукомісткі бізнес-послуги (knowledge-intensive business services (KIBS)) є важливою частиною наукомістких галузей національних економік. Розвиток цього виду послуг в останні роки можна трактувати як одну із ключових подій, а саме важливими фактором переходу від індустріальної економіки до економіки, заснованої на знаннях. Варто зазначити, що не лише кількісні показники, такі як, наприклад обсяги продажів або чисельність зайнятих, свідчать про розширення наукомістких бізнес-послуг, але й якісні характеристики підтверджують їхній значний вплив на формування та поширення знань в економіці [8].

Означене вище вказує на актуальність подальшого розвитку сектору наукомістких бізнес-послуг та змушує науковців проявляти підвищений інтерес до їхнього аналізування.

Чимало публікацій підкреслюють тісний зв'язок між наукомісткими бізнес-послугами і рівнями інноваційної діяльності та ефективності національної економіки загалом. Все більш поширеним є переконання, що наукомісткі бізнес-послуги не лише виконують інноваційну діяльність у виробничому секторі, а й є «мостами знань» або «інноваційними мостами», що поєднують виробничий сектор, науку та клієнтів [8].

Дослідження, які присвячені наукомістким бізнес-послугам, загалом базуються на концепції Шумпетера, згідно з якою нові комбінації існуючих засобів виробництва стимулюють зростання в економічній системі. Зі зростанням значення нематеріальних ресурсів у сучасній економіці генерація та поширення знань є основними рушійними силами інновацій. Знання, що лежать в основі інновацій, можуть бути неявними або явними, але інновації часто є результатом взаємодії між цими двома типами знань. Як неявні, так і явні знання можуть бути створені всередині компанії або

отримані із зовнішніх джерел. Одним з основних зовнішніх джерел інформації для компаній є наукомісткі бізнес-послуги [9].

У праці [10] зазначено, що наукомісткі бізнес-послуги охоплюють ті види економічної діяльності, які спрямовані на формування, накопичення та розповсюдження знань. Наукомісткі бізнес-послуги ґрунтуються значною мірою на професійних знаннях. Такі види послуг або самостійно виступають первинними джерелами інформації/знань, або використовують знання для створення проміжних послуг для виробничих процесів їхніх клієнтів. При цьому, наукомісткі бізнес-послуги відзначаються високою конкурентною цінністю та здебільшого надаються бізнес-клієнтам.

Наукомісткі бізнес-послуги, які в основному базуються на експертизі, надаються бізнес-структурами іншим суб'єктам господарювання або державному сектору. Вони характеризуються численними зв'язками із різноманітними стейкхолдерами. Саме цей вид послуг формує вузол у системі між клієнтами, партнерами, державними установами та науково-дослідними організаціями [11].

У джерелі [12] зазначено, що наукомісткі бізнес-послуги є високоприкладними послугами, у яких неявні знання відіграють важливу роль. Водночас, вони потребують спеціалізованих знань та кумулятивних процесів навчання.

Ще одне доволі цікаве визначення наукомістких бізнес-послуг можемо знайти у праці [13], де автори трактують їх як посередницькі фірми, що спеціалізуються на скринінгу, аналізуванні та оцінюванні знань і надають професійні консультаційні послуги.

Беручи до уваги усе вищевикладене, можемо уточнити поняття «наукомісткі послуги». Отже, наукомісткі послуги – це широкий спектр послуг, які ґрунтуються на знаннях висококваліфікованих фахівців та виступають каталізатором інноваційної діяльності організацій на засадах органічного поєднання виробництва, науки та споживачів.

Виклад основного матеріалу

На сучасному етапі одним із ключових завдань України має стати формування інноваційної експортно-орієнтованої економіки. В останні роки домінантною тенденцією розвитку світової економіки є переорієнтація національних економік з індустріального типу на економіки, що ґрунтуються на знаннях. Достатньо високі позиції України у світових рейтингах за рівнем освіти, кваліфікації, знань та умінь випускників закладів вищої освіти та фахівців суб'єктів господарювання свідчать про існування значного кадрового потенціалу в нашій країні.

Доведено, що одним із ключових каталізаторів інноваційної діяльності є саме послуги, які ґрунтуються на знаннях висококваліфікованих фахівців та дають змогу поєднати виробничі процеси, наукову діяльність та потреби споживачів. При цьому, встановлено, що країни з високорозвиненими економіками характеризуються значними обсягами експорту та зокрема експорту наукомістких послуг.

З огляду на усе викладене, а також глобальні тенденції розвитку світової економіки і визначені державою стратегічні вектори розвитку національної економіки, виникає необхідність у формуванні та використанні інструментів стимулювання експорту наукомістких послуг вітчизняними суб'єктами господарювання задля активізації інноваційної діяльності. Варто зауважити, що означене завдання повинно реалізовуватись на усіх рівнях національної економіки, що дасть змогу отримати синергійний ефект у цій сфері. Адже лише спільними зусиллями представників мега-, мезо- та мікрорівня можна забезпечити активізацію вітчизняного експорту наукомістких послуг.

Таким чином, на підставі вивчення спеціалізованих матеріалів за проблемою побудовано порівневу модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності (рис. 1).

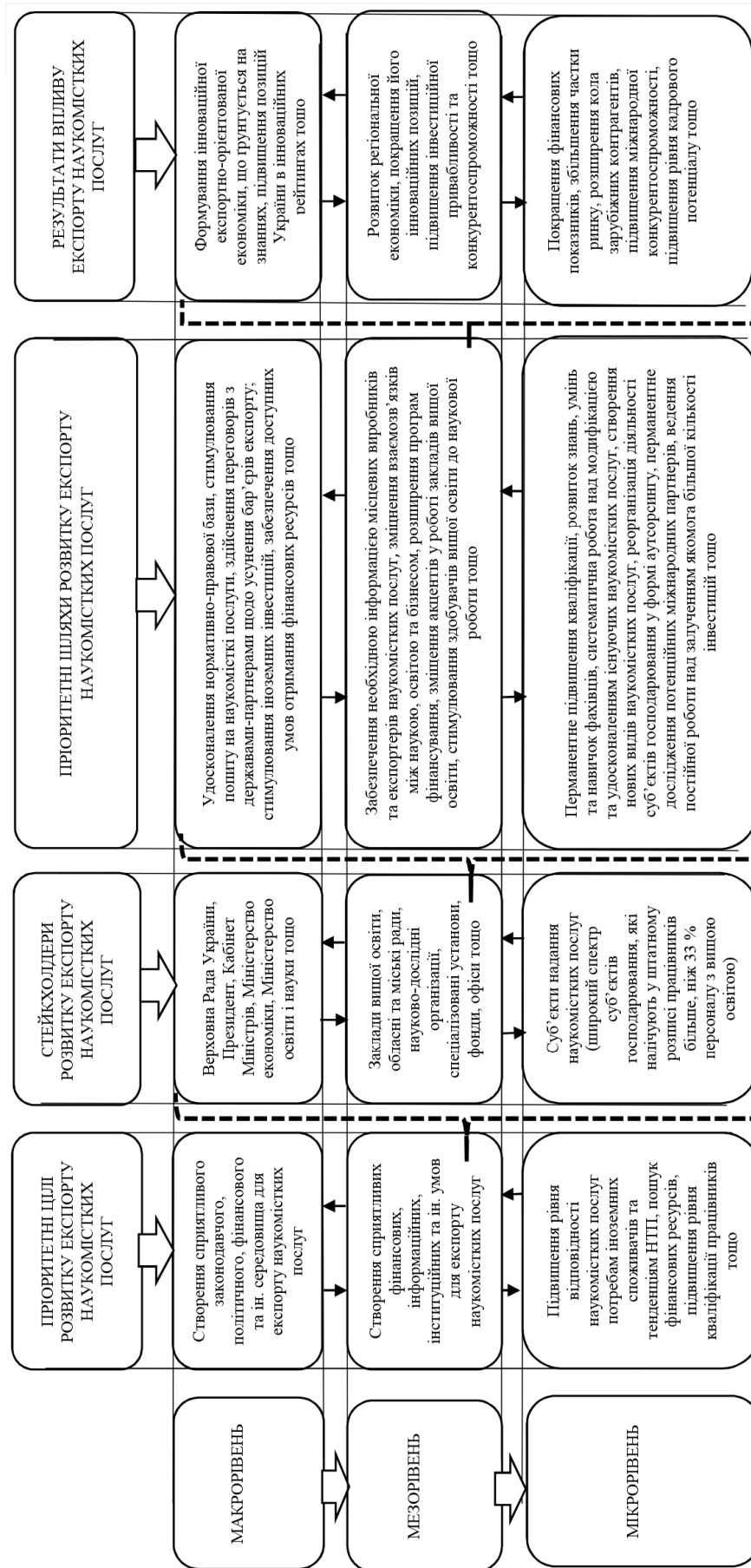

Рис. 1. Порівняє модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності

Примітка: сформовано на підставі [1; 14–17]

Рис. 1 демонструє порівневу модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності, що, на відміну від існуючих, органічно поєднує та порівнево систематизує пріоритетні цілі розвитку експорту наукомістких послуг, ключових стейкхолдерів, які повинні бути задіяні до розвитку експорту наукомістких послуг в Україні, пріоритетні шляхи, вектори та інструменти розвитку експорту наукомістких послуг, а також очікувані результати впливу розвитку експорту наукомістких послуг на макро-, мезо- та мікрорівні національної економіки. Крім того, запропонована модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності відображає механізм взаємозв'язків між усіма структурними елементами, що дає змогу досягнути синергійного ефекту у розвитку експорту наукомістких послуг України.

Отож, як бачимо з рис. 1, на сучасному етапі на макрорівні до пріоритетних цілей розвитку експорту наукомістких послуг доцільно віднести формування сприятливого законодавчого, політичного, фінансового, ринкового, інфраструктурного середовища для експорту наукомістких послуг. Щодо мезосередовища, то на цьому рівні ключовими цілями розвитку експорту наукомістких послуг є створення сприятливих фінансових, інформаційних, інституційних та інших умов для експорту цього виду послуг. Своєю чергою, базовими цілями представників мікрорівня є підвищення рівня відповідності наукомістких послуг потребам іноземних споживачів та тенденціям науково-технічного прогресу, пошук фінансових ресурсів для забезпечення потреб експорту наукомістких послуг, підвищення рівня кваліфікації працівників для створення послуг з високим рівнем наукоємності тощо.

Надалі ідентифікуємо ключових стейкхолдерів, які повинні забезпечувати розвиток експорту наукомістких послуг на кожному з рівнів. Так, відповідно до визначених цілей розвитку експорту наукомістких послуг на макрорівні до таких стейкхолдерів слід зарахувати Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України, Міністерство освіти і науки України, спеціалізовані державні установи щодо стимулювання експортної, інноваційної та науково-дослідної діяльності тощо.

Згідно із окресленими цілями розвитку експорту наукомістких послуг у мезосередовищі ключовими стейкхолдерами стануть заклади вищої освіти, обласні та міські ради, науково-дослідні організації, спеціалізовані регіональні установи, фонди, офіси щодо стимулювання та підтримки експортної, інноваційної та науково-дослідної діяльності тощо.

Очевидно, що на мікрорівні стейкхолдерами розвитку експорту наукомістких послуг будуть суб'єкти надання наукомістких послуг. Згідно із визначенням Статистичного Офісу Європейської Комісії це буде широкий спектр суб'єктів господарювання, які налічують у штатному розписі працівників більше, ніж 33 % персоналу з вищою освітою [6].

Надалі відповідно до визначених цілей та стейкхолдерів слід ідентифікувати пріоритетні шляхи розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності.

Як бачимо з рис. 1, на мегарівні до ключових векторів розвитку експорту наукомістких послуг зараховано такі [1]:

- удосконалення нормативно-правової бази, що регулює експортну, інноваційну, науково-дослідну діяльність у напрямі стимулювання експорту наукомістких послуг, посилення захисту прав інтелектуальної власності, підтримання науково-дослідної діяльності;
- стимулювання попиту на наукомісткі послуги зі сторони як державного, так і приватного сектору, що підтримують інноваційну діяльність, адже якщо існує попит, то існує і пропозиція, а саме це золоте правило економіки допомагає досягати бажаних результатів та отримувати очікувані доходи;
- запровадження співпраці та здійснення переговорів з можливими державами-партнерами щодо усунення бар'єрів стосовно експорту наукомістких послуг;
- удосконалення механізмів стимулювання і захисту іноземних інвестицій для створення наукомістких послуг та їхнього подальшого експорту;

- забезпечення доступних умов отримання фінансових ресурсів для організацій, які створюють та експортують наукомісткі послуги;
- покращення стану інфраструктури для створення та експорту наукомістких послуг;
- збільшення частки витрат на діяльність закладів вищої освіти, науково-дослідних організацій тощо.

Щодо мезосередовища, то на цьому рівні до ключових напрямів розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності можна віднести наступні [1]:

- забезпечення інформацією місцевих виробників та експортерів наукомістких послуг щодо процедур експортної діяльності, найбільш перспективних ринків для збуту наукомістких послуг, передові науково-технічні розробки;
- зміцнення взаємозв'язків між наукою, освітою та бізнесом на місцевому рівні, що розширюватиме перспективи розвитку наукомістких послуг та їхнього подальшого експорту;
- розширення програм фінансування для організацій, які створюють та експортують наукомісткі послуги;
- зміщення акцентів у роботі закладів вищої освіти на підготовку вузькопрофільних фахівців, які володіють спеціалізованими знаннями та вміннями;
- стимулювання здобувачів вищої освіти до написання робіт наукового характеру тощо.

Своєю чергою, на мікрорівні можна виокремити такі пріоритетні інструменти розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності, як [1]:

- перманентне підвищення кваліфікації, розвиток знань, умінь та навичок фахівців господарюючих суб'єктів, які мають потенціал до створення та експорту наукомістких послуг;
- систематична робота над модифікацією та удосконаленням існуючих наукомістких послуг, адже цей вид послуг постійно вимагає оновлень відповідно до тенденцій науково-технічного прогресу, а також створення нових видів наукомістких послуг;
- реорганізація діяльності суб'єктів господарювання у формі аутсорсингу: на сьогодні у секторі інформаційних технологій дедалі більшої популярності набуває так зване «делегування» працівників, тобто працівники основної компанії на визначений термін та за певну суму працюють у іншій компанії, після чого знову повертаються до основної;
- перманентне дослідження потенційних міжнародних партнерів, зокрема таких, як приватний сектор та/або державні установи, включно з агентами, дистриб'юторами, галузевими асоціаціями тощо. Це допоможе здійснювати експорт на конкретно-орієнтованих споживачів, які готові придбати запропоновану наукомістку послугу, а не просто її переглянути;
- ведення постійної роботи над залученням якомога більшої кількості інвестицій із метою досягати кращих результатів у розвитку наукомістких послуг та в коротші терміни. Варто зауважити, що окрім прямих іноземних інвестицій, можна використовувати такі інструменти фінансування, як краудфандинг, однорангове кредитування тощо.

Варто зазначити, що на кожному рівні запропонованої моделі розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності можна очікувати досягнення певних результатів під впливом реалізації відповідних інструментів.

Так, на мегарівні ключовими результатами впливу розвитку експорту наукомістких послуг можуть стати такі, як: формування інноваційної експортно-орієнтованої економіки, що ґрунтується на знаннях, підвищення позицій України в інноваційних рейтингах, прогресивний розвиток національної економіки, збільшення обсягів ВВП, підвищення міжнародної конкурентоспроможності тощо. Щодо мезорівня, то під впливом розвитку експорту наукомістких послуг можна забезпечити прогресивний розвиток регіональної економіки, покращення інноваційних позицій регіону, підвищення інвестиційної привабливості та міжнародної конкурентоспроможності тощо. У діяльності суб'єктів мікрорівня внаслідок успішного впровадження інструментів розвитку експорту наукомістких послуг можна очікувати покращення їхніх фінансових показників, збільшення частки ринку,

розширення кола зарубіжних контрагентів, підвищення міжнародної конкурентоспроможності, підвищення рівня кадрового потенціалу тощо.

Висновки

На підставі вивчення широкого спектру літературних джерел за проблемами інновацій, інноваційної діяльності, наукомістких послуг уточнено поняття «наукомісткі послуги», під якими запропоновано розуміти широкий спектр послуг, що ґрунтуються на знаннях висококваліфікованих фахівців та виступають каталізатором інноваційної діяльності організацій на засадах органічного поєднання виробництва, науки та споживачів.

Результати виконаного аналізування зарубіжних та вітчизняних тенденцій розвитку експорту наукомістких послуг дають підстави стверджувати, що Україна володіє вагомим кадровим потенціалом, реалізація якого може забезпечувати високі обсяги надання наукомістких послуг. Позитивна динаміка розвитку експорту наукомістких послуг Україною свідчить про те, що наша держава має реальні перспективи стати успішним інноваційним регіоном в найближчому майбутньому. Адже доведено, що одним із ключових каталізаторів інноваційної діяльності є саме послуги, які ґрунтуються на знаннях висококваліфікованих фахівців та дають змогу поєднати виробничі процеси, наукову діяльність і потреби споживачів. Завдяки можливості наростити експорт наукомістких послуг з'явиться шанс розширити частки зарубіжних ринків і так забезпечити прогресивний розвиток національної економіки.

З огляду на усе вищевикладене актуальним завданням на сьогодні є формування та використання інструментів стимулювання експорту наукомістких послуг вітчизняними суб'єктами господарювання задля активізації інноваційної діяльності. Означене завдання повинно реалізовуватись на усіх рівнях національної економіки, що дасть змогу отримати синергійний ефект у цій сфері. Таким чином, було удосконалено порівневу модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності. Запропонована модель органічно поєднує та порівнево систематизує пріоритетні цілі розвитку експорту наукомістких послуг, ключових стейкхолдерів, які повинні бути задіяні до розвитку експорту наукомістких послуг в Україні, пріоритетні шляхи, вектори та інструменти розвитку експорту наукомістких послуг, а також очікувані результати впливу розвитку експорту наукомістких послуг на макро-, мезо- та мікрорівні національної економіки. Крім того, порівнева модель розвитку експорту наукомістких послуг як каталізатора інноваційної діяльності відображає механізм взаємозв'язків між усіма структурними елементами, що дає змогу досягнути синергійного ефекту у розвитку експорту наукомістких послуг України.

Перспективи подальших досліджень

Перспективами подальших досліджень є докладне дослідження вітчизняних та зарубіжних тенденцій розвитку експорту наукомістких послуг.

Список використаних джерел

1. Петрова Я. Ю. & Завербний А. С. (2021). Проблеми та перспективні шляхи нарощування обсягів експортування наукомістких послуг Україною в умовах євроінтегрування. *Науковий журнал «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку»*, 3(2), 231–239.
2. World Economic Forum (2019). *The Global Competitiveness Report*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
3. Social Progress Imperative. (2020). *Social Progress Index*. <https://www.socialprogress.org/mission>.
4. Legatum Institute (2020). *The Legatum Prosperity Index*. <https://www.prosperity.com/rankings>.
5. The Organisation for Economic Co-operation and Development Innovation. (2006). *Innovation and Knowledge-Intensive Service Activities*. <https://www.oecd.org/innovation/inno/innovationandknowledge-intensiveserviceactivities.htm>.

6. Eurostat (2020). *Glossary: Knowledge-intensive services (KIS)*. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_(KIS)).
7. Baláz V. (2004). Knowledge-intensive business services in transition economies. *The Service Industries Journal*, 24(4), 83–100.
8. Zieba M. (2013). Knowledge-intensive business services (KIBS) and their role in the knowledge-based economy. In *GUT FME Working Paper Series A, No. 7*. Gdańsk University of Technology, Faculty of Management and Economics. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/173303/1/wp-gut-fme-a-07-Zieba.pdf>.
9. Schumpeter J. (1942). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Harper & Bro.
10. Miles I. (2005). Knowledge intensive business services: prospects and policies. *Foresight. Journal of Future Studies, Strategic Thinking and Policy*, 7(6), 39–63.
11. Toivonen M. (2004). Foresight in services: possibilities and special challenges. *The Service Industries Journal*, 24(1), 79–98.
12. Pardos E., Gomex-Loscos A. & Rubiera-Morollon F. (2007). 'Do versus buy' decisions in the demand for knowledge intensive business services. *The Service Industries Journal*, 27(3), 233–249.
13. Consoli D. & Elche-Hortelano D. (2010). Variety in the knowledge base of Knowledge Intensive Business Services. *Research Policy*, 39(10), 1303–1310.
14. Міністерство економіки України (2019). *Крос-секторальна експортна стратегія «Інновації для експорту»*. <https://www.me.gov.ua/Documents/KrossektoralnaEksportnaStrategiiaInnovatsiiDliaEksportudoslidzhennia-UkrainskoiuMovoiu>.
15. Юринець О. В. (2021). *Ургентні інструменти антикризового управління: фінансово-економічні та управлінські аспекти в умовах євроатлантичної інтеграції*. Галицька видавнича спілка.
16. Юринець О. В. (2021). Модель формування та використання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємств в умовах євроатлантичної інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*, 11, 35–41.
17. Жигало О. Ю. (2020). Сутність інноваційної ємності підприємств, її види та фактори формування. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*, 5. <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/v16133856169619.pdf>.

References

1. Petrova, Ya. Yu. & Zaverbnyi, A. S. (2021). Problemy ta perspektyvni shliakhy naroshchuvannia obsiahiv eksportuvannia naukomistkykh posluh Ukrainoiu v umovakh yevrointehruvannia [Problems and perspective ways to increase the volume of exports of knowledge-intensive services to Ukraine in the context of European integration]. *Naukovyi zhurnal «Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku» [Scientific Journal "Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Formation and Problems of Development"]*, 3(2), 231–239 (in Ukrainian).
2. World Economic Forum (2019). *The Global Competitiveness Report*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf.
3. Social Progress Imperative (2020). *Social Progress Index*. <https://www.socialprogress.org/mission>.
4. Legatum Institute (2020). *The Legatum Prosperity Index*. <https://www.prosperity.com/rankings>.
5. The Organisation for Economic Co-operation and Development Innovation (2006). *Innovation and Knowledge-Intensive Service Activities*. <https://www.oecd.org/innovation/inno/innovationandknowledge-intensiveserviceactivities.htm>.
6. Eurostat (2020). *Glossary: Knowledge-intensive services (KIS)*. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_(KIS)).
7. Balaz, V. (2004). Knowledge-intensive business services in transition economies. *The Service Industries Journal*, 24(4), 83–100.
8. Zieba, M. (2013). Knowledge-intensive business services (KIBS) and their role in the knowledge-based economy. In *GUT FME Working Paper Series A, No. 7*. Gdańsk University of Technology, Faculty of Management and Economics. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/173303/1/wp-gut-fme-a-07-Zieba.pdf>.
9. Schumpeter, J. (1942). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Harper & Bro.
10. Miles, I. (2005). Knowledge intensive business services: prospects and policies. *Foresight. Journal of Future Studies, Strategic Thinking and Policy*, 7(6), 39–63.
11. Toivonen, M. (2004). Foresight in services: possibilities and special challenges. *The Service Industries Journal*, 24(1), 79–98.

12. Pardos, E., Gomex-Loocos, A. & Rubiera-Morollon, F. (2007). 'Do versus buy' decisions in the demand for knowledge intensive business services. *The Service Industries Journal*, 27(3), 233–249.
13. Consoli, D. & Elche-Hortelano, D. (2010). Variety in the knowledge base of Knowledge Intensive Business Services. *Research Policy*, 39(10), 1303–1310.
14. Ministry of Economy of Ukraine. (2019). *Kros-sektoralna eksportna stratehiia «Innovatsii dlia eksportu» [Cross-sectoral export strategy "Innovation for export"]*. <https://www.me.gov.ua/Documents/KrossektoralnaEksportnaStrategiainnovatsiiDliaEksportu-doslidzhennia-UkrainskoiuMovoioiu> (in Ukrainian).
15. Yurynets, O. V. (2021). *Urhentni instrumenty antykrizovoho upravlinnia: finansovo-ekonomichni ta upravlinski aspekty v umovakh yevroatlantychnoi intehratsii [Urgent tools of crisis management: financial, economic and managerial aspects in the context of Euro-Atlantic integration]*. Halytska vydavnycha spilka (in Ukrainian).
16. Yurynets, O. V. (2021). Model formuvannia ta vykorystannia mytnykh urhentnykh instrumentiv antykrizovoho upravlinnia pidpriemstv v umovakh yevroatlantychnoi intehratsii [Model of formation and use of customs urgent instruments of anti-crisis management of enterprises in the conditions of Euro-Atlantic integration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid [Investments: practice and experience]*, 11, 35–41 (in Ukrainian).
17. Zhyhalo, O. Yu. (2020). Sutnist innovatsiinoi yemnosti pidpriemstv, yii vydy ta faktory formuvannia [The essence of the innovation capacity of enterprises, its types and formation factors]. *Internauka. Seriiia «Ekonomiczni nauky» [Internauka. Economic Sciences Series]*, 5. <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16133856169619.pdf> (in Ukrainian).

M. Ye. Adamiv, Ya. Yu. Petrova
Lviv Polytechnic National University

DEVELOPMENT OF EXPORTS OF KNOWLEDGE-INTENSIVE SERVICES AS A CATALYST FOR INNOVATION

Ó Adamiv M. Ye., Petrova Ya. Yu., 2022

At the present stage, the knowledge-intensive services sector is one of the key drivers of the global knowledge-based economy. Knowledge-intensive services cover a wide range of market, financial, high-tech, social and other services based on the knowledge and experience of highly qualified specialists. This type of services acts as a catalyst for innovation activities of organizations based on an organic combination of production processes, research and development activities and consumer needs.

Based on the study of a wide range of literary sources on the problems of innovation, innovation activities, knowledge-intensive services the concept of "knowledge-intensive services" was clarified, under which it is proposed to understand a wide range of services that are based on the knowledge of highly qualified professionals and acting as a catalyst for innovation activities of organizations based on an organic combination of production, science and consumers.

The results of the analysis of foreign and domestic trends in the export of knowledge-intensive services allow to assert that Ukraine has a significant human resource potential, the implementation of which can provide high volumes of provision of knowledge-intensive services. The positive dynamics of development of knowledge-intensive services export by Ukraine indicates that our country has real prospects to become a successful innovation region in the near future. After all, it has been proven that one of the key catalysts of innovation activity is the services that are based on the knowledge of highly qualified specialists and allow to combine production processes, scientific activity and consumer needs. Thanks to the opportunity to increase exports of knowledge-intensive services, there will be a chance to expand the shares of foreign markets and thus ensure the progressive development of the national economy.

Taking into account all the above-mentioned, the actual task for today is the formation and use of tools to stimulate exports of knowledge-intensive services by domestic business entities to enhance innovation activity. This task should be implemented at all levels of the national economy, which will allow obtaining a synergistic effect in this area. Thus, the level model of development of export of knowledge-intensive services as a catalyst for innovation activity was improved. The proposed model organically combines and systematizes the priority objectives of development of the export of knowl-

edge-intensive services, key stakeholders to be involved in the development of export of knowledge-intensive services in Ukraine, the priority ways, vectors and tools of development of the export of knowledge-intensive services, as well as the expected results of the impact of development of export of knowledge-intensive services at the macro-, meso- and micro-levels of the national economy. In addition, the level model of development of export of knowledge-intensive services as a catalyst for innovation activity represents the mechanism of relationships between all structural elements, which allows to achieve a synergistic effect in the development of export of knowledge-intensive services of Ukraine.

Keywords: knowledge-intensive services, knowledge-intensive business services, export, model, goals, stakeholders, tools, impact, levels, catalyst, innovation.